

Иондаушы сәулелендіру көздерімен жұмыс істеу, медициналық рентген-радиологиялық процедуралар жүргізу кезінде, сондай-ақ радиациялық аяға байланысты азаматтар алған жеке сәуле мөлшерлерін бақылау мен есепке алу ережесін бекіту туралы

Күшін жойған

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2003 жылғы 19 желтоқсандағы N 1277 қаулысы. Күші жойылды - Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2015 жылғы 8 қыркүйектегі № 754 қаулысымен

Ескерту. Күші жойылды - ҚР Үкіметінің 08.09.2015 № 754 қаулысымен (алғашқы ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі).

"Халықтың радиациялық қауіпсіздігі туралы" Қазақстан Республикасының Заңын іске асыру мақсатында Қазақстан Республикасының Үкіметі қаулы етеді:

1. Қоса беріліп отырған Иондаушы сәулелендіру көздерімен жұмыс істеу, медициналық рентген-радиологиялық процедуралар жүргізу кезінде, сондай-ақ радиациялық аяға байланысты азаматтар алған жеке сәуле мөлшерлерін бақылау мен есепке алу ережесі бекітілсін.

2. Осы қаулы қол қойылған күнінен бастап күшіне енеді.

Қ а з а қ с т а н   Р е с п у б л и к а с ы н ы ң

Премьер-Министрі

Қ а з а қ с т а н   Р е с п у б л и к а с ы

Ү к і м е т і н і ң

2 0 0 3   ж ы л ғ ы   1 9   ж е л т о қ с а н д а ғ ы

N   1 2 7 7   қ а у л ы с ы м е н

бекітілген

**Иондаушы сәулелендіру көздерімен жұмыс істеу,
медициналық рентген-радиологиялық процедуралар
жүргізу кезінде, сондай-ақ радиациялық аяға
байланысты азаматтар алған жеке сәуле мөлшерлерін
бақылау мен есепке алу ережесі**

1. Жалпы ережелер

1. Иондаушы сәулелендіру көздерімен жұмыс істеу, медициналық рентген-радиологиялық процедуралар жүргізу кезінде, сондай-ақ радиациялық

аяға байланысты азаматтар алған жеке сәуле мөлшерлерін бақылау мен есепке алу ережесі (бұдан әрі - Ереже) "Халықтың радиациялық қауіпсіздігі туралы" Қазақстан Республикасының Заңын іске асыру мақсатында әзірленген.

Ереже жеке алған сәуле мөлшерлерін бақылау мен есепке алуды жүзеге асырудың тәртібін айқындайды және иондаушы сәулелендіру әсеріне ұшырайтын барлық жеке тұлғалар (бұдан әрі - азаматтар) мен қызметін иондаушы сәулелендіру көздерін пайдалана отырып жүзеге асыратын заңды тұлғаларға (бұдан әрі - ұйымдар) қолданылады.

2. Жеке алған сәуле мөлшерлерін бақылау мен есепке алу мынадай мақсаттарда жүргізіледі:

1) азаматтар иондаушы сәулелендіру көздерімен жұмыс істеу, медициналық рентген-радиологиялық процедуралар жүргізу кезінде, сондай-ақ радиациялық аяға байланысты алған жеке сәуле мөлшерлері туралы объективті ақпарат алу;

2) белгіленген шектерден тыс сәуле алған адамдарды есепке алу;

3) азаматтар мен ұйымдар персоналы алған сәуле мөлшерлері туралы объективті әрі шынайы ақпарат алу мүмкіндігін қамтамасыз ету;

4) радиациялық фактордың азаматтарға әсер етуін бағалау;

5) азаматтардың сәуле алу деңгейлерін төмендету жөнінде шаралар қабылдау.

2. Жеке сәуле алу мөлшерлерін бақылау мен есепке алуды ұйымдастырудың жалпы тәртібі

3. Жеке сәуле алу мөлшерлерін бақылау мен есепке алу радиациялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету саласындағы нормалар мен ережелер талаптары ескеріле отырып, осы ережеге сәйкес жүргізіледі және бақылау мен есепке алу көлеміне, параметрлеріне, әдістері мен құралдарына қойылатын бірыңғай талаптармен қамтамасыз етіледі.

4. Бақылау мен есепке алуға мыналар жатады:

1) оларға әр түрлі иондаушы сәулелендіру көздері әсер еткен кезде азаматтар алған жеке сәуле мөлшерлері;

2) техногендік өзгертілген радиациялық аяға байланысты азаматтар мен ұйым персоналы алған жеке сәуле мөлшерлері;

3) медициналық рентген-радиологиялық процедураларды жүргізу кезінде азаматтар алған жеке сәуле мөлшерлері;

4) радиациялық авариялар кезінде азаматтар мен ұйым персоналы алған жеке сәуле мөлшері.

5. Негізгі бақыланатын параметрлер мыналар болып табылады:

1) жылдық тиімді және баламалы мөлшерлер;

2) көз бұршағындағы, терідегі, буындар мен табандағы жылдық баламалы

м ө л ш е р ;

3) радионуклидтердің организмге түсуі және жылдық түсуді бағалау үшін оларды организмде ұстау;

4) ауадағы, судағы, тамақ өнімдеріндегі, құрылыс материалдары мен басқалардағы радионуклидтердің көлемдік және үлестік белсенділігі;

5) тері қабаттарының, киімнің, аяқ киімнің, жұмыс орындарының радиоактивтік ластануы;

6) сыртқы гамма-сәулелендірудің мөлшері мен қуаттылығы.

6. Жеке алған сәуле мөлшерлерін анықтау үшін мыналар пайдаланылады:

1) жеке дозиметрлердің көмегімен тікелей өлшемдер (азаматтар дербес алған сәуле мөлшерлері);

2) радиациялық мән-жайды ескере отырып, адамдар фантомдары мен сәулеленуін есептегіштердің көмегімен алынған жеке сәуле алу мөлшерлерінің есептемелері;

3) сәуле алған организмдегі биологиялық, биохимиялық және биофизикалық әсерлер бойынша азаматтар алған жеке сәуле мөлшерлерін қайта жаңарту;

4) әр түрлі материалдардағы радиациялық әсерлер бойынша азаматтар алған жеке сәуле мөлшерлерін қайта жаңарту.

3. Иондаушы сәулелендіру көздерімен жұмыс істеу кезінде персонал алған жеке сәуле мөлшерлерін бақылау мен есепке алуды жүзеге асырудың тәртібі

7. Жұмыс сипатына қарай ұйым персоналы алған сәулені жеке бақылау жеке дозиметрлерді пайдалана отырып аралас сәулелендіру немесе есептеу жолымен сыртқы бета, гамма, рентген және нейтрон сәулелендіру мөлшерлері жеке бақылауды қамтиды.

8. Ұйымдарда жеке дозиметриялық бақылауды жүргізу үшін персоналдың киіміне қыстырылатын жеке дозиметрлер пайдаланылады. Дозиметрлердің орналасу орны орындалатын жұмыстың сипатына байланысты.

9. Персонал ұйымда белгіленген жеке дозиметрлерді пайдалану тәртібін сақтауы қажет.

10. Бақылау кезінде қызметкер алған жиынтық мөлшерлер тоқсан сайын тіркеледі.

11. Ұйым персоналы алған жеке сәуле мөлшерлерін есепке алуды кейіннен қызметкердің жеке есепке алу карточкасына енгізе отырып, ұйымның дерекқорына тіркеу жолымен, ұйымның радиациялық қауіпсіздік үшін жауапты адамы жүзеге асырады. Ұйым персоналы алған жеке сәуле мөлшерлерін бақылау мен есепке алу деректері 50 жыл бойы сақталады. Қызметкер алған жеке сәуле

мөлшері туралы мәліметтердің көшірмесі, ол радиоактивті заттар мен басқа да иондаушы сәулелендіру көздерін қолданатын ұйымға басқа жұмыс орнына ауысқан жағдайда, жаңа жұмыс орнына беріледі.

Ұйымға іссапарға жіберілген адамдар алған жеке сәуле мөлшерлері туралы деректер олардың тұрақты жұмыс орнына жіберіледі және ұйымның дерекқорында тіркеледі.

12. Персонал арналған тиімді мөлшердің шегі кез келген келесі 5 жыл үшін орта есеппен алғанда жылына 20 миллизивертті (мЗв) құрайды, бірақ жылына 50 мЗв-дан және 5 жылда 100 мЗв-дан аспауы тиіс. Тұтастай алғанда персоналдың еңбек қызметі кезеңінде 50 жыл бойы тиімді жеке мөлшер 1000 мЗв-дан аспауы тиіс.

4. Медициналық рентген-радиологиялық процедураларды жүргізу кезінде азаматтар (пациенттер) алған жеке сәуле мөлшерлерін бақылау мен есепке алуды ұйымдастырудың тәртібі

13. Медициналық рентген-радиологиялық процедуралар диагностикалық ақпарат немесе терапиялық әсер алу мақсатында тек дәрігердің тағайындауы және азаматтың (пациенттің) келісуі бойынша ғана жүргізіледі. Тиісті процедураны жүргізу туралы түпкілікті шешімді дәрігер рентгенолог немесе дәрігер-радиолог қабылдайды.

14. Қолдану мүмкін болмаған немесе басқа баламалы диагностика әдістерінен жеткілікті хабардар болмаған жағдайда медициналық рентген-радиологиялық процедуралар медициналық айғақтар бойынша жүзеге асырылады. Бұл ретте мөлшерлердің шегі белгіленбейді, бірақ медициналық рентген-радиологиялық процедураларды тағайындауды негіздеу және азаматтарды (пациенттерді) қорғау шараларын онтайландыру қағидаттары пайдаланылады.

15. Медициналық рентген-радиологиялық процедуралар үшін Қазақстан Республикасында тіркелген және қолдануға рұқсат етілген және оны пайдалану құқығына арналған санитарлық паспорты бар аппаратура пайдаланылады.

16. Медициналық рентген-радиологиялық процедураларды жүргізу кезінде азаматтың (пациенттің) сәулелік жүктемелерін азайту үшін барлық ықтимал шаралар қолданылуы тиіс.

17. Әрбір рентген-радиологиялық процедураларды жүргізу кезінде азамат (пациент) алған мөлшерлер азаматтың (пациенттің) амбулаториялық картасына міндетті қосымша болып табылатын медициналық сәуле алу мөлшерлерін есепке алудың дербес парағына енгізіледі және тиісті медициналық рентген-радиологиялық процедураларды есепке алу журналында тіркеледі.

18. Азаматтың (пациенттің) талап етуі бойынша оған күтілетін немесе алынған сәуле алу мөлшері мен медициналық рентген-радиологиялық процедураларды жүргізуден болатын ықтимал салдарлар туралы ақпарат беріледі.

19. Азаматтарға профилактикалық медициналық рентгенологиялық процедураларды жүргізу кезінде жылдық тиімді жеке алған сәуле мөлшері 1 мЗв - дан аспауға тиіс.

Азаматтарға профилактикалық медициналық ренатенологиялық процедураларды жүргізу кезінде қосымша зерттеу жүргізуді немесе мөлшерлер көп пайда болатын әдістерді мәжбүрлі пайдалануды талап ететін жағдайда ғана белгіленген жылдық сәуле алу нормативі асып түсуі мүмкін.

Азаматтарға профилактикалық медициналық рентгенологиялық процедураларды жүргізу кезінде бұл нормативті уақытша мәжбүрлі жоғарылату туралы шешімді денсаулық сақтау саласындағы уәкілетті орган қабылдайды.

20. Азаматтардың (пациенттердің) мөлшерлік жүктемелерін айқындау халықтың санитарлық-эпидемиологиялық салауаттылығы саласындағы уәкілетті орган бекіткен санитарлық-эпидемиологиялық ережелердің талаптары мен нормаларына сәйкес жүргізіледі.

21. Табиғи сәулелендіру көздерінің әсер етуі есебінен радиациялық аямен байланысты тиімді мөлшердің жол берілетін мәні азаматтар үшін белгіленбейді. Азаматтар алған сәулені азайтуға жекелеген табиғи сәулелендіру көздерінен сәуле алуды шектеу жүйесін орнату жолымен қол жеткізіледі.

5. Азаматтар алған жеке сәуле мөлшерлерін мемлекеттік бақылау және есепке алу жүйесі

22. Ұйымдар Қазақстан Республикасының мемлекеттік санитарлық-эпидемиологиялық қызмет органдары белгілеген талаптарға сәйкес азаматтар мен персонал алған жеке сәуле мөлшерлері бойынша жылдық мемлекеттік статистикалық есептілікті толтырады және қызметін тиісті аумақтардағы халықтың санитарлық-эпидемиологиялық саласындағы әл-ауқатын жүзеге асыратын атқарушы органдарға береді, олар өз кезегінде мәліметтерді қорытындылайды және жанында азаматтар жеке алған сәуле мөлшерлерінің республикалық дерекқоры құрылатын Республикалық санитарлық-эпидемиологиялық станцияға береді.

Персонал мен азаматтарға жеке дозиметриялық бақылауды жүргізу кезінде жылдық тиімді мөлшерді, сондай-ақ бүкіл кәсіби жұмыс істеу кезеңіндегі жиынтық тиімді жеке мөлшерді есепке алу жүргізіледі.

© 2012. Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің «Қазақстан Республикасының Заңнама және құқықтық ақпарат институты» ШЖҚ РМК